

To summarize, working on dreams is still an important therapeutic technique that is frequently used, especially by psychoanalysts [23].

Висновки й перспективи дослідження. Сновидіння як один із найважливіших інструментів роботи з несвідомим займає центральне місце в психоаналітичному дискурсі. До складу концепту DREAM входять зокрема такі метафоричні образи як сон-посланець, сон-міст, сон-дарунок, сон-кінофільм, сон-тіло, сон-загадка, сон-процтво, сон-здійснення бажання.

Концептуальна метафора **work** є однією зі складових семантичної структури концепту DREAM. Сновидіння може описуватися як інструмент роботи психіки або несвідомого, як результат психічної або ментальної роботи, як об'єкт психоаналітичної роботи, а також як об'єкт використання або ж інструмент, яким користуються аналітик і клієнт під час психоаналітичної роботи.

Це, звичайно, не вичерпний перелік усіх метафор, пов'язаних із концептом DREAM. В психоаналітичному дискурсі широко представлена просторова метафора в контексті опису й аналізу сновидінь, сон розглядається як місце, що має свою географію, або ж як об'єкт, розташований у певному місці, але ця тема заслуговує на більш детальне висвітлення в межах окремої статті.

Ще один спосіб розглядати сновидіння – як знакову систему або як код, приписуючи йому якості семантичної системи. Вивчення когнітивних метафор, що входять до структури концепту DREAM, є одним із перспективних напрямків представленої дослідження.

1. Балабан О. О. Метафора як семантична універсалия / О. О. Балабан: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.15 / Донецький національний ун-т. – Донецьк, 2006. – 20 с. 2. Будаев Э. В. Становление когнитивной теории метафоры / Эдуард Владимирович Будаев // Лингвокультурология. – Вып. 1. – Екатеринбург, 2007. – с. 16-32. 3. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков / Анна Вежбицкая / А. Д. Шмелев (пер.). – М.: Языки русской культуры, 1999. – 780 с. 4. Кубрякова Е. С. Начальные этапы становления когнитивизма: лингвистика – психология – когнитивная наука / Елена Самойловна Кубрякова // Вопросы языкознания. – № 4. – 1994. – С. 34-47. 5. Лакофф Дж., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живем / Лакофф Джордж, Джонсон Марк: Пер. с англ. / Под. ред. и с предисл. А. Н. Баранова. – М.: УРСС Эдиториал, 2004. – 256 с. 6. МакКормак Э.

Когнитивная теория метафоры // Теория метафоры. М., 1990. – с. 358 – 387. 7. Попова А. О. Когнитивна метафора та її типи / А. О. Попова: Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.15 / Донецький національний ун-т. – Донецьк, 2003. – 20 с. 8. Семиотика: Антологія / Юрий Сергеевич Степанов (сост. и общ. ред.). – 2. изд., испр. и доп. – М.: Академический Проект, 2001. – 702 с. 9. Степанов Ю. С. Методы и принципы современной лингвистики / Юрий Сергеевич Степанов. – 4. изд., стер. – М.: Эдиториал УРСС, 2003. – 311 с. 10. Lakoff G. The Contemporary Theory of Metaphor / George Lakoff // Metaphor and Thought. / ed. A. Ortony. – Cambridge: Cambridge University Press, 1993. 11. Ritchie D. Common Ground in Metaphor Theory: Continuing the Conversation / Daniel Ritchie // Metaphor and Symbol. 2004a. – Vol. 19. – № 3. 12. Turner M., Fauconnier G. Conceptual Integration and Formal Expression / M. Turner, G. Fauconnier // Metaphor and Symbolic Activity. – 1995. – Vol. 10. – № 3.

Ілюстративний матеріал. 13. Agarwal S. The Psychobiology and Psychoanalysis of Dreams [Електронний ресурс] / Simi Agarwal – 2012. – Режим доступу: <http://www.psychoanalysis.org.uk/budd.htm> 14. Budd S. The Shark Behind the Sofa: The Psychoanalytic Theory of Dreams / Susan Budd // Workshop Journal. – Issue No:48. – Autumn 1999. 15. Chiriac J. Dream Interpretation Method [Електронний ресурс] / Jean Chiriac. – 2012. – Режим доступу: http://www.freudfile.org/psychoanalysis/dream_interpretation.html 16. Chiriac J. Snake Symbolism and Precognition Dream [Електронний ресурс] / Jean Chiriac. – 2012. – Режим доступу: http://www.freudfile.org/psychoanalysis/dream_snake.html 17. Chiriac J. Interpretation and Psychoanalysis [Електронний ресурс] / Jean Chiriac. – 2012. – Режим доступу: http://www.freudfile.org/psychoanalysis/dream_interpretation_and.html 18. Chiriac J. About How We Work with Dreams in Psychoanalysis [Електронний ресурс] / Jean Chiriac. – 2012. – Режим доступу: http://www.freudfile.org/psychoanalysis/dreams_psychoanalysis.html 19. Chiriac J. Dreaming about Dying [Електронний ресурс] / Jean Chiriac. – 2012. – Режим доступу: http://www.freudfile.org/psychoanalysis/dream_death.html 20. Kluge D. Psychoanalysis and Film [Електронний ресурс] / Daniel Kluge. – 2012. – Режим доступу: <http://www.dspp.com/papers/kluge.htm> 21. Kuther T. Why We Dream: Psychoanalytic, Cognitive and Biological Perspectives on Dreaming [Електронний ресурс] / Tara Kuther. – 2012. – Режим доступу: http://www.suite101.com/article.cfm/developmental_psychoology/90837 22. Pick D. Dreams in Contemporary Psychoanalysis [Електронний ресурс] / Daniel Pick. – 2012. – Режим доступу: <http://www.psychoanalysis.org.uk/dpick2007.htm> 23. Schredl M. The Use of Dreams in Psychotherapy: A Survey of Psychotherapists in Private Practice [Електронний ресурс] / Schredl M., Bohusch C., Kahl J., Mader A., Somesani A. – 2012. – Режим доступу: <http://jppr.psychiatryonline.org/cgi/content/full/9/2/81> 24. Stefan D. Dream of a Beach and Sunshine [Електронний ресурс] / Dima Stefan. – 2012. – Режим доступу: http://www.freudfile.org/psychoanalysis/dream_beach_sunshine.html 25. Vasilescu H. The Key of Dreams and Psychoanalysis [Електронний ресурс] / Horia Vasilescu. – 2012. – Режим доступу: http://www.freudfile.org/psychoanalysis/key_of_dreams.html

Надійшла до редакції 14.09.12

Т. Нікульшина, доц.

КОЛОРИСТИКА ІРРЕАЛЬНОГО: ЗІСТАВНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ (на матеріалі англійської та української мов)

У статті досліджуються особливості кольоропозначення об'єктів ірреального світу на матеріалі англійської та української мов з урахуванням даних лексикографічних джерел. Проведений аналіз дозволяє виокремити загальні ознаки та етноспецифічні риси досліджуваного. Особлива увага приділяється зіставному аспекту.

Ключові слова: кольоропозначення, відтінки кольорів, палітра кольорів, ірреальний світ.

В статті досліджуються особливості цветообозначення об'єктів ірреального світу на матеріалі англійської та української мов з урахуванням даних лексикографічних джерел. Проведений аналіз дозволяє виокремити загальні ознаки та етноспецифічні риси досліджуваного. Особлива увага приділяється зіставному аспекту.

Ключевые слова: цветообозначение, оттенки цветов, палитра цветов, ирреальный мир.

The article deals with the peculiarities of coloring objects within the world of irreality. The analysis is based on data of English and Ukrainian dictionaries. The article provides general and specific characteristics of the investigated. Special attention is paid to the contrastive aspect.

Key words: coloring, color shades, palette, world of irreality.

З огляду на зростання зацікавленості лінгвістичної спільноти до когнітивних особливостей, зумовлених відмінністю картин світу, неабияке наукове значення має зіставне дослідження відображення окремих аспектів у різних мовах.

Об'єкт дослідження – етнокультурні номінації ірреального світу. **Предмет дослідження** – кольоропозначення об'єктів ірреального світу.

Метою статті є виявлення особливостей кольоропозначення об'єктів ірреального світу в англійській та українській мовах. Зіставне вивчення дозволяє системно про-

аналізувати палітру кольорів і відтінків, сприяючи відображенню специфіки колористичної картини ірреального світу на матеріалі не близькоспоріднених мов. Відповідно до вищезазначеної мети сформульовано такі **завдання**: 1) систематизувати палітру кольорів і відтінків; 2) виявити спільні та відмінні риси кольоропозначення об'єктів ірреального світу в англійській та українській мовах.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає в тому, що вперше виділяються етноспецифічні особливості вербалізації кольорової перцепції ірреального світу англійською та українською лінгвостільнотами.

Джерельною базою дослідження стали тлумачні словники зіставлених мов. На першому етапі з корпусу було відібрано усі номінації на позначення об'єктів ірреального світу (в англійській мові – 2005 номінацій, в українській мові – 2007 номінацій). На наступному етапі було виокремлено етнокультурні номінації: в англійській мові – 925 одиниць, в українській мові – 1222 одиниць.

Сучасна наука розглядає колір не як явище, що об'єктивно існує в природі, а як наслідок складного психофізіологічного процесу, який відбувається в організмі людини. Розмірковування філософів античності (Аристотеля, Демокрита, Платона та інших) щодо тісної взаємодії світла й кольору були доведені науковим відкриттям І. Ньютона: світло розпадається на сім різних кольорів (червоний, оранжевий, жовтий, зелений, голубий, синій, фіолетовий). Відповідно, предмет набуває того чи іншого кольору залежно від того, які кольори ним поглинаються, а який віддзеркалюється.

Колір – надзвичайно складне й багатогранне явище: з одного боку, він є якістю та властивістю предмета, а з іншого, становить результат психофізіологічних процесів, які відбуваються в людському мозку й органі зору під впливом світла й темряви. Людське око здатне розрізнити до 10 мільйонів кольорів [2, с. 433]. Усе розмаїття кольорів прийнято ділити на дві узагальнюючі групи: 1) ахроматичні кольори, тобто незабарвлені: це білий, чорний та усілякі відтінки сірого; 2) хроматичні кольори – забарвлені, це кольори всього спектру та їхні можливі відтінки [11].

Кольоронайменування аналізувалося мовознавцями в різних аспектах. Так, вивчався денотативний простір прикметників кольору в англійській мові [8], розглядалися лексико-семантичні поля кольоративів в українській поезії початку ХХ століття [4], ґрунтовно досліджувалися кольороназви в індивідуально-авторській картині світу окремих поетів, наприклад М. Волошина [1], аналізувалися окремі кольори – жовтий [12], червоний [11]. Вивченню вторинної номінації з компонентом "кольороназва" присвячені дослідження Л. А. Ковбасюк [5], О. В. Люкіної [6]; викликає зацікавленість аналіз семантики кольору в різноструктурних мовах [7], заслуговує на увагу спостереження О. Б. Єрмакової щодо концептуалізації кольору в російській мові [3]. Проте при всій різноманітності робіт проблема віддзеркалення й сприйняття кольору в мові та мовленні в зіставному аспекті викликає ще багато дискусійних питань, залишаючи простір для подальших доробок.

Кольоропозначення в системі мови є одним із найструктурованіших фрагментів лексичного складу мови, створюючи певну ієрархічну систему з особливим статусом кожного його компонента й викликаючи певні асоціації.

У досліджуваних мовах система кольоропозначень з огляду точки зору структури представлена наступним чином:

– прості, монолексемні одиниці, які у своєму складі мають один корінь-основу: *brown, dun, green, рудий, жовтий, зелений*.

Монолексемні кольори можуть мати дериваційні елементи – афікси. Наприклад, *golden, shiny, білявий, зеленуватий, посинілий*;

– складенолексемні, які містять два й більше кореня-основи: *black-and-white, вогнегровий, рожевощокій, золотоволосий, сивобородий, темно-червоний*;

– складнолексемні: *bright blue, сліпучо золотавий*.

Найчисельніша складнолексемна кольороназва зареєстрована в українській мові і складається з чотирьох елементів: *світлий клубок синього кольору*.

На відміну від української мови, для якої характерними кольоронайменуваннями на позначення об'єктів уявного світу є монолексемні й складенолексемні кольоропозна-

чення, в англійській мові зареєстровано лише поодинокі приклади кольоронайменувань із такою структурою.

Колірна картина ірреального світу в англійській та українській мовах містить повний перелік основних кольороназв, проте виокремлено різний ступінь деталізації окремих відтінків на позначення уявних об'єктів: білий – *blond, salt, snow, translucent, білявий, блідий, молочний, невидимий, світлий, сніговий, сніжний*; чорний – *sooty, вороний, гнилий, нічний, темний*; сірий – *ash, dun, metal, silver, металевий, сивий, срібний*; коричневий – *chocolate, рудий, смаглявий*; червоний – *bloody, purple, scarlet, кривавий, розовощокій, світло-червонястий, темно-червоний*; жовтий – *golden, metal, colour of moldy cheese, orange, бронзовий, вогненний, дозрілий, залізний, золотавий, золотий, золотистий, золотосяйний, сліпучо золотавий, медовий, мідний, місячний, сонячний*; зелений – *laurel, palm, зеленавий, зеленуватий*; блакитний – *bright blue, світлий клубок синього кольору*; синій – *marine, посинілий*.

Зіставлення лексичного позначення кольорів та їхніх відтінків свідчить про непоодинокі випадки неспівпадіння. Наведена вище таблиця доводить семантичну бідність кольорової периферії в англійській мові та її різнобарвність в українській мові, де вона містить відтінки різного кольорового фону. Отже, для ірреального світу англійської спільноти, на відміну від української, спектр колірної номенклатури не є розгалуженим.

Значну кількість кольоронайменувань можна структурувати із застосуванням методу польового моделювання, виокремлюючи ядро, навколоядерну та периферійну зони.

Кваліфікація лексичних одиниць із значенням кольору як лексико-семантичного поля, а не групи, пояснюється їх великою кількістю, системною ієрархічною організацією, а також наявністю одиниць різної частини мовної приналежності (прикметники, іменники, прислівники, дієслова) і можливостями використання всіх значень лексеми (номінативного, похідного або переносного). Метод польового моделювання сприяє детальному аналізу колористичної лексики з урахуванням польової структуризації – співвідношення ядра і периферії, визначення зон перетину кольорів.

В англійській мові ядерну зону моделюють чотири кольори – *black, white, green, red*, тоді як в українській – два (*чорний, білий*).

Білий і чорний кольори мають найдавніше походження, отримавши найбільше розповсюдження в практичній діяльності, і в уявному світі досліджуваних соціумів вони також домінують, формуючи ядро. Підставою для розташування білого і чорного в ядерній зоні є їхня морально-етична значущість – ці кольори позначають чітко зафіксоване національно-специфічне розуміння та сприйняття базових понять – добро/зло.

Білий колір зазвичай пов'язаний із креативними діями, позитивними емоціями (напр., *Gwyn ap Nudd* – 'name means "white son of Nuddis", described as a great warrior and commonly known as the king of the faeries, as well as the guardian god of the underworld Annwn' [20] (Гвін ап Нудд – ім'я позначає 'білий син Нуддіс'; зображується як величний воїн та король чарівних істот; також вважається богом-охоронцем Аппнн – підземного світу)); *Білобог* – 'у дохристиянських віруваннях – головний бог білого дня, щастя, добра, багатства, здоров'я і плодючості' [13, с. 39]), а **чорний** – з деструктивними (наприклад, *Grim Reaper* – 'an imaginary figure who represents death. It looks like a skeleton, wears a long black cloak and carries a scythe' [27, с. 565] (Стара з косою – уявна фігура, що уособлює смерть; зодягнена в довгий чорний плащ із косою в руці)); *богинки* – 'потворні старі жінки з

великою головою, звисаючими грудьми, здутим животом, кривими ногами, чорними іклистими зубами. За повір'ям, крадуть і підмінюють дітей своїми виродками. З'являються вночі, в негоду, тоді мучать людей, душать їх, накликають порчу дітям' [18, с. 35]).

Навколоядерну зону в англійській мові складають *golden, brown, yellow*, в українській – *зелений, золотий, червоний*.

Серед основних кольорів спектру червоний виокремлюється найчіткіше, порівняно, наприклад, із зеленим (колір трави, листя) або синім (колір неба, води). У природі червоний зустрічається значно рідше. Саме цей факт – його нерозповсюдженість, але яскравість – дозволяє будь-якій людині відразу розрізнити червоний колір або його чисельні відтінки.

Червоний – надзвичайно яскравий та насичений колір, який може по-різному впливати на людину, викликаючи суперечливі почуття. Наприклад, уявні об'єкти *Red-nosed Reindeer* та *Червона шапочка* пов'язані з позитивними емоціями (*the Red-nosed Reindeer* – 'a character in a children's Christmas song. Rudolph is a reindeer who has a shiny red nose. The other reindeer think his nose looks silly, but Santa Claus asks him to help the other reindeer to pull his sleigh on a foggy night, because his bright nose helps them to see where they are going' [25, с. 1179] (Рудольф – персонаж дитячої Різдвяної пісні; це олень із блискучим червоним носом. Інші олені вважають такий ніс дурнуватим, проте Санта Клаус просить Рудольфа про допомогу під час подорожі в туманній ночі, тому що його блискучий ніс допомагає їм орієнтуватися); *Червона шапочка* – 'прізвисько дівчинки, взяте з казки, де героїня носила таку шапочку' [17, т.11, с. 409]. Натомість *червоні очі* викликають неприємні відчуття: *Bean Sidhe* – 'a spirit or fairy who presage a death by wailing. She visits a household and by wailing she warns them that a member of their family is about to die. Her eyes are fiery red from the constant weeping' [22] (дух або чарівна істота, яка віщує смерть, коли виє. Вона попереджує про смерть когось із родини; від постійного плачу її очі палаюче-червоні); *вовкулак* – 'за народними повір'ями, людина-перевертень, що за тяжкі провини або в результаті чаклунства обертається на вовка; у людському образі нібито має понурий вигляд, великі брови, зрослі на переніссі, та червоні очі, по яких його можна впізнати' [13, с. 103].

Аналіз фактичного матеріалу свідчить, що колірна номінація супроводжується "розшаруванням денотата: окрім власне кольору в денотативну сферу символізованого кольоронайменування потрапляє нескінченний ряд паралельних означуваних" [9, с.13]. Кольори *білий, чорний та золотий* реалізуються одночасно в своєму прямому колірному значенні й у символічних значеннях: золото – символ найдосконалішого; білий – чистота, духовність; чорний – зло. Наприклад, *Darth Vader* – 'an evil character in the films. He wears black clothes, has a black mask that covers all his face, and talks in a strange and frightening voice' [25, с. 326] (Дарт Вейдер – у фільмах – злий персонаж. Зодягнений у чорне, носить чорну маску, яка закриває все обличчя, розмовляє дивним, страшним голосом); *Прав* – 'духовний світ богів, крона Дерева життя; одна з іпостасей сущого, яка надає всьому гармонію та порядок, тобто закони (правди) [...]'. Згідно з деякими віруваннями, Права – бог правосуддя, мудрий старець у довгій білій одязі з золотим ланцюгом на грудях, який жодну справу не залишає незавершеною' [18, с. 393].

Для зображення ірреального світу в українській мові часто використовують золотий колір, який є "образом та символом світу" [10, с.139]: *Жар-птиця* – 'чарівний вогнистий птах, який прилітає з тридесятого царства. Жар-птиця живе у царстві бога Неба в золотому палаці, у

золотій клітці, і сама вся з золота [...]'. Вона їсть золоті молодильні яблука, які дарують красу, вічну молодість і безсмертя' [18, с. 172]. Значну групу лексичних одиниць в українській картині світу складають відтінкові кольоро-назви *золотого*, які формують периферію – *золотавий, золотистий, смаглявий, сонячний*. При безперечній важливості "ядерних кольорів" відтінки також привертають до себе увагу, надаючи об'єктам більшої образності.

Якщо в українській картині світу золотий колір викликає піднесені почуття і має певну символічність, натомість в англійському соціумі *gold, golden* призначені для відтворення більш прозаїчного, наприклад, зовнішньої краси: *Goldilocks* – 'the main character in the children's story "Goldilocks and Three Bears". Goldilocks is a young girl with golden-coloured hair who visits the house of the Three Bears' [25, с. 566] (Голділокс – головний персонаж дитячої казки 'Три ведмеді'; це золотоволоса дівчинка, яка відвідує дім трьох ведмедів).

Особливе місце в групі відтінків посідають одиниці, що виступають у функції найменування кольору, який виявляється лише в контексті, використовуючись у переносно-метафоричному значенні. Колір може виражатися імпліцитно – шляхом називання предмета, колірна ознака якого закріплена в побуті або культурі.

Імпліцитні найменування, що наповнені колірним змістом, надзвичайно розповсюджені в обох мовах: *Easter Bunny* – 'an imaginary rabbit that children believe brings chocolate eggs at Easter' [24, с. 496] (Великодній Банні – уявне кроленя; діти вважають, що саме воно приносить шоколадні яйця на Великдень); *Dullahan* – 'headless death spirit. It is usually seen riding a black horse and carrying his head under one arm. The flesh of the head is said to have the color and consistency of moldy cheese' [23] (Дуллахан – дух смерті, який не має голови; зазвичай його бачать на чорному коні зі своєї головою під рукою; кажуть, що голова має колір та консистенцію формового сиру); *Captain Hook* – 'an evil pirate who has a metal hook in place of one of his hands, and who is the enemy of Peter Pan' [25, с. 182] (Капітан Хук – злий пірат із металевим гачком натомість однієї руки; ворог Пітера Пена); *Богиню Весну* уявляють 'у вигляді молододі дівчини, радісної й сонячної красуні, прикрашеної квітами та зелами, а *Зиму* – в образі злої старої жінки у сніжних хутрах, від якої віє холодом і морозом' [19, с. 147]. *Вій* – 'Всяка нечисть найбільше боїться грому бога Перуна. Чуючи його, вона пищить, свистить, виє та намагається втекти у різні чортячі місця: багно, болота, ковбані, в очерет, покинуті хати, до млина [...]'. Косолапий і розкарячений, обкиданий лишаями, оброслий мохом, з розкуйовдженим, повним грязюки, волоссям Вій завжди весь у землі, бо там і живе – під землею' [14, с. 293]. *Лютуч* – 'породжене Чорнобогом і Марою сліпе й зле божество, що могло вселитися в людину й призвести її до лінощів, безпричинної жорстокості, кривавої бійки тощо' [16, с. 159]. *Очниця* – 'міфічна потвора, що осліплювала людей. Одна з тринадцяти доньок Мари. Зображували її потворною брудною бабою з гнилими очима' [16, с. 181].

Окрему групу в англійській та українській колористичних картинах ірреального світу складають кольороназви, у яких реалізується семантика наявності/відсутності кольору – *invisible, painted, невидимий, різнокольоровий*; наявності/відсутності блиску – *bright, shiny, яскравий, блискучий*; наявності/відсутності прозорості: *dirty, gloom, mist, spotted, гнилий, брудний, прозорий, темний, чистий*. Цей розряд лексики передає значення кольору імпліцитно, за допомогою контексту: *Phantom of Croclyn Grange* – 'the figure of a man, pale, almost translucent with bright burning eyes and blood red lips' [26] (фігура блідого, майже напівпрозорого з яскраво палаючими очима та

криваво-червоними вустами чоловіка), *Білозерна* – 'легендарна річка, про яку мовиться в народних переказах; над нею вгорі Чумацький Шлях зірками світиться, а одна з тих зірок найдужче біліє-ясніє і, мов срібло, у воді відбивається' [13, с. 39].

Колір є однією з найочевидніших й яскравих характеристик об'єктів ірреального світу. Створюючи нові об'єкти, людина надає їм не тільки форму, але й наділяє їх колірними ознаками. Основу номінацій деяких об'єктів

ірреального світу в англійській та українській картинах світу складає саме колір – як найбільш яскрава й наочніша зовнішня ознака, що характеризує об'єкт номінації: *Black Annis, Blue-beard, little green men, Goldilocks, pink panther, Snow White; Біла Лебідь, жовтяниця, Зеленець, Мідний Лоб, Півник-Золотий Гребінець*.

В обох досліджуваних мовах зафіксовано номінації об'єктів ірреального світу, які містять експліцитно або імпліцитно виражені кольоронайменування (табл. 1)

Таблиця 1

Номінації об'єктів ірреального світу з кольоро-компонентом у зіставному аспекті

Мова	Експліцитні кольороназви		Імпліцитні кольороназви		Усього	
	Абсолютна кількість	Відносна кількість (%)	Абсолютна кількість	Відносна кількість (%)	Абсолютна кількість	Відносна кількість (%)
Англійська	48	5.19	35	3.78	83	8.97
Українська	20	1.64	65	5.32	85	6.96

Результати, наведені в табл.1, свідчать про схильність українського народу до імпліцитного, метафоричного способу представлення кольороназв, тоді як жителі Великої Британії спрямовані на відкрите – експліцитне кольоропозначення об'єктів.

У загальній колористичній картині уявного світу в англійській мові, на противагу українській, знайшли відображення сучасні "кольорові" тенденції – це кольори *blond, pink*, які присутні не лише під час опису об'єкта, але й задіяні при створенні номінацій – *Blondie, Pinky*.

Колір є важливою аксіологічною характеристикою життєвого простору і містить додаткове інформаційне навантаження, закодоване в змістовій структурі того чи іншого кольоронайменування.

Аксіологічне навантаження традиційно пов'язане з позначенням 'ядерних' кольорів спектру – білим і чорним, які відображають та підкреслюють дистинкцію цього/того світу. Білий колір – колір чистоти, невинності та радості. Він пов'язаний із даним світом, а значить – із життям. Білий колір символізує "усе видиме, осягане небесним світлом, а чорний – колір ночі, смерті, трауру та горя – загибелі всього, що живе і дихає" [18, с. 472-474]. Чорний колір має більш однозначну символіку: він асоціюється з піймою, землею. Білий колір пов'язаний зі світлом, але разом із тим і з безтілесністю, порожнечою, і тому все ж таки не можна говорити про чітко визначену позитивну або негативну аксіологічну характеристику кольорів поза контекстом, оскільки вони можуть експлікувати різну оцінність залежно від того об'єкта, який вони позначають: *Saffron Walden Basilisk* – 'a basilisk dragon not about a foot in length, of colour between black and yellow, having very red eyes, a sharp head and a white spot hereon like a crown' [26] (це дракон, колір якого коливається між чорним та жовтим, з надзвичайно червоними очима, головою гострокутої форми та білою плямою, схожою на корону), *Felix the Cat* – 'a black-and-white cat who has big eyes and innocent and happy' [28, с. 155] (Кіт Фелікс – чорно-білий кіт з великими очима, безхитрий та щасливий); *wood wife* – 'little, pretty elf maiden with blond hair' [21] (лісова дружина – золотоволоса маленька приваблива ельф-чарівниця), *Miss Piggy* – 'a puppet in the form of a pig with long blond hair who appears in the television programme "The Muppets". She thinks that she is very beautiful and expects everyone to admire her, and she gets angry if the other do not do what she wants' [25, с. 870] (Міс Піггі – лялька у вигляді поросяти з довгим білявим волоссям із телевізійної програми "Ляльки". Вона вважає себе надзвичайно привабливою і очікує, що всі повинні бути в захваті від неї, і обурюється, коли інші роблять не те, чого вона бажає); *witch* – 'in former

times and in stories, a woman who is thought to have magic powers that she uses to do bad things. Pictures of witches in stories show them wearing a black cloak' [29, с. 705] (відьма – у давні часи та в оповіданнях – жінка, яка, як вважають, володіє магією, завдаючи шкоди. На малюнках вона зодягнена в чорний плащ), *Bagheera* – '(black tiger in Hindi) the panther in a collection of short stories for children "The Jungle Book" by Rudyard Kipling' [28, с.245] (Багіра – (в перекладі з Гінді – чорний тигр) пантера зі збірника коротких оповідань для дітей "Книга Джунглів" Р. Кіплінга; *Чугайстер* – 'це веселий, життєрадісний, оброслий чорною або білою шерстю лісовик із блакитними очима. Чугайстер не чинить зло живій душі' [15, с. 164], *зміїні ноги* – 'існувало уявлення, що у змії є або були колісні ноги. Вірили, що змія показує ноги або коли її б'ють, або коли вона рятується від вогню. Якщо покаже червоні ноги – бути пожежі, якщо білі – покійнику, якщо сині – багатству' [18, с. 192], *Світovid* – 'зображали у вигляді чотиригранного стовпа, орієнтованого чітко на чотири сторони світу. Він має вгорі чотири обличчя (два чоловічих і два жіночих) під однією шапкою. Це дозволяє припустити, що Світovid відає всіма чотирма сторонами білого світу' [19, с. 127]; *Ох* – 'у дохристиянських віруваннях – демонологічна істота: чи то лісовий цар, чи підземний, чи просто дідько, що живе по могилах та пеньках і затулює до себе необережних людей; часом це підземний цар, такий собі "маленький дідок, сам зморщений, а борода зелена аж до колін" [13, с. 426].

Оцінний компонент може декодуватися за допомогою лексичних інтенсифікаторів, які виражають більший або менший порівняно з нормою ступінь ознаки: *bright blue, very white, gloomy night, dark green, total darkness; вічно-зелений, зеленавий, темно-червоний*. Наведемо приклади: *Monsterous Serpent of Henham* – 'monstrous serpent [...] in his mouth he had two row of teeth which appeared to be very white and sharp, and on his back he had two wings indifferent large, but not proportionable to the rest of his body' [26] (змії-страховисько з Хенхема – змії-страховисько, у його пащі – два ряди надзвичайно гострих білих зубів, а на спині – два непропорційно великих крила), *Mordiford Wyvern* – 'a young girl called Maud was walking through the woods when she found a baby wyvern, bright green and no bigger than a cucumber. Finally, as an adult, it turned into a man-eater, but it remained friendly toward Maud' [26] (змії із Модіфорда – дівчинка на ім'я Мод, прогулюючись у лісі, знайшла яскраво-зеленого невеликого, як капуста, змія-дитинча. Згодом, коли дитинча подорослішало, воно перетворилося на людожеера, але завжди добре поводилося з Мод), *wight* – 'it cannot be knocked unconscious or, poisoned. It is immune to darkness and fear spells. It can see in total darkness' [26] (його неможливо вдарити, коли не-

притомний, або отруїти, воно може бачити в повній темряві), *Uniondale Phantom Hitchhiker* – '22 year old girl died of head injuries and found laid against an embankment between Uniondale and Willowmore. She was short with long hair, wearing dark green trousers and a duffel coat' [26] (подорожуючий привид із Юніондейла – двадцятидвохрічна дівчина, що вмерла від отриманих ушкоджень голови і яку знайшли між Uniondale та Willowmore. Померла мала довге волосся і була вдягнена у яскраво зелені брюки та вовняне пальто).

Емоційно-оцінне сприйняття об'єктів експлікується кольоронайменуваннями з периферії кольорового спектру – *golden hair (Goldilocks), painted woman (Jezebel), blood money (Judas), metal (Captain Hook); золотоволосий (Дідо-Всеви́до), світлолиця (Дана), сліпучо-золотаве пір'я (Жар-птиця), сонячна країна (Вурій)*.

Висновки. Характеристика колористичної картини ірреального світу в досліджуваних мовах становить підґрунтя для узагальнень щодо її основних ознак. Колористична лексика є значним фрагментом ірреального світу, оскільки система колірних номінацій створюється народом, відбиваючи його сприйняття уявного світу як ментального конструкту. Колір задає певну аксіологічну перспективу, впливаючи на сприйняття позначуваного цим кольором явища. Значних розбіжностей у перцепції уявного світу англійським та українським соціумами, експлікованих у кольоро-найменуваннях, не зафіксовано, проте, на відміну від англійської мови, у якій домінують ядерні кольори на позначення об'єктів ірреального світу, в українській мові діє розвинута й розгалужена система відтінків кольорів, яка дозволяє увиразнити, ширше й детальніше продемонструвати уявлення української спільноти про уявний світ і свідчить про розвиненість кольорової картини ірреального світу в українській мові, яка не стільки інакше формується, скільки по-іншому – яскравіше, наочніше – виявляється. Отже, колористичний ряд бідніше представлений в англійській мові, а семантично-ускладнена кольорова парадигма характерна для об'єктів ірреального світу в українській мові.

Проведений аналіз свідчить про вмотивованість вибору кольору на позначення об'єктів уявного світу в досліджуваних соціумах. Усі кольороназви уявного світу є певною системою, основа якої – чітка ієрархія її членів.

1. Давиденко К. О. Кольороназви в індивідуально-авторській картині світу Максиміліана Волошина : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.02 "Російська мова" / К. О. Давиденко. – Симферополь, 2007. – 21 с. 2. Джадд Д. Цвет в науке и технике / Д. Джадд, Г. Вишецки ; пер. с англ. – М. : Мир, 1978. – 592 с. 3. Ермакова О. Б. Концептуализация цвета в русском языке : автореф. дисс. на

соискание науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.01.02 "Русский язык" / О. Б. Ермакова. – М., 2007. – 28 с. 4. Ковальова Т. В. Лексико-семантические поля кольоративов в украинській поезії початку ХХ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / Т. В. Ковальова. – Харків, 1999. – 19 с. 5. Ковбасюк Л. А. Семантичний та функціональний аспекти одиниць вторинної номінації з компонентом "кольороназва" в сучасній німецькій мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / Л. А. Ковбасюк. – К., 2004. – 20 с. 6. Люкина Е. В. Номинативное пространство фразеологических единиц с компонентами цветообозначения в немецком и английском языках (когнитивно-номинативный аспект) : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки" / Е. В. Люкина. – М., 2004. – 24 с. 7. Макеенко И. В. Семантика цвета в разноструктурных языках: универсальное и национальное : дисс. ... кандидата филол. наук : 10.02.19 / И. В. Макеенко. – Саратов, 1999. – 258 с. 8. Мичугина С. В. Денотативное пространство прилагательных цвета в английском языке : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки" / С. В. Мичугина. – М., 2005. – 24 с. 9. Пастушенко Т. В. Колірна номінація як елемент вторинної мовної картини світу [на матеріалі сучасної англійської мови] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / Т. В. Пастушенко. – К., 1998. – 16 с. 10. Раденкович Л. Символика цвета в славянских заговорах / Л. Раденкович // Славянский и балканский фольклор. Реконструкция древней славянской культуры: источники и методы. – М.: Наука, 1989. – С. 122–147. 11. Садыкова И. В. Обозначение красного цвета в русском языке в историко-этимологическом аспекте : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 "Русский язык" / И. В. Садыкова. – Томск, 2006. – 21 с. 12. Слезкина М. Г. Семантика и символика прилагательного "желтый" в русском языке: в семасиологическом и ономазиологическом аспектах : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 "Русский язык" / М. Г. Слезкина. – Челябинск, 2005. – 22 с. 13. Знаки української етнокультури : [словник-довідник] / [авт.-уклад. В. В. Жайворонко]. – К. : Довіра, 2006. – 703 с. 14. Войтович В. М. Міфи та легенди давньої України / В. М. Войтович. – Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2007. – 392 с. 15. 100 Найвідоміших образів української міфології / [за ред. О. Таланчук, Ю. Бедрика]. – К. : Книжковий дім "Орфей", "Автограф", 2007. – 460 с. 16. Словник давньоукраїнської міфології / [укл.: С. П. Плчинда]. – К.: Велес, 2007. – 240 с. 17. Словник української мови : [у 11 т.] / [за ред. І. К. Білодіда]. – К. : Наукова думка, – 1971–1980. 18. Войтович В. М. Українська міфологія / В. М. Войтович. – К. : Либідь, 2005. – 664 с. 19. Лозко Г. С. Українське народознавство / Г. С. Лозко. – [3-є вид.]. – Х. : Вид-во "Див", 2005. – 472 с. 20. Danu Forest [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.danuforest.co.uk/gwyn_ar_nudd_19.html. 21. English Creatures [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.thecbg.org/wiki/index.php/Germanic_Creatures. 22. Micha F. Lindemans Encyclopedia Mythica [Електронний ресурс] / F. Micha. – Режим доступу : http://www.pantheon.org/articles/b/bean_sidhe.html. 23. Legendary creatures [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Legendary_creature. 24. Longman Dictionary of Contemporary English / [ed. by A. Gadsby]. – Harlow : Pearson ESL, 2006. – 1968 p. 25. Longman Dictionary of English Language and Culture. – Harlow : Addison Wesley Longman, 1998. – 1568 p. 26. Mysterious Britain & Ireland (Encyclopedia) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mysteriousbritain.co.uk/folklore/folktales/english-folktales>. 27. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English / [ed. by S. Wehmeier]. – Oxford : Oxford University Press, 2003. – 1540 p. 28. Oxford Guide to British and American Culture. – Oxford : Oxford University Press, 2005. – 542 p. 29. Oxford Wordpower Dictionary / [ed. by S. Wehmeier]. – Oxford : Oxford University Press, 1999. – 746 p.

Надійшла до редколегії 14.09.12

РОМАНСЬКІ МОВИ

О. Пономаренко, доц.

ЕВОЛЮЦІЯ ДИПЛОМАТИЧНОГО ДИСКУРСУ ІТАЛІЇ В ЕПОХУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Стаття продовжує цикл досліджень, присвячених еволюції дипломатичного дискурсу країн романського мовного ареалу. У ній висвітлено стан дипломатичного дискурсу в епоху Середньовіччя.

Ключові слова: дипломатичний дискурс, історія, середньовічний.

Данная статья – продолжение цикла исследований, посвященных эволюции дипломатического дискурса стран романского языкового ареала. В ней освещено состояние дипломатического дискурса в эпоху Средневековья.

Ключевые слова: дипломатический дискурс, история, средневековый.

With this article the author continues the research of diplomatic discourse evolution in countries where the Romanic languages are spoken. It shows the diplomatic discourse status in the Middle Ages.

Key-words: diplomatic discourse, history, medieval.

Дипломатичний дискурс у сучасному його вигляді пройшов довгий шлях еволюції від перших виступів і промов античних риторів, політиків і державних діячів до нинішнього рівня розвитку: з чіткими лексико-

граматичними нормами та стильовими ознаками. З огляду на відсутність повномасштабного лінгвістичного дослідження цього виду мовлення [4, с. 7], цією статтею продовжимо наводити результати власних спостере-